

ΚΑΠΝΟΣ²

καπνός², ο, πλ. **καπνά, τα**, ουσ. [<αρχ. καπνός]. **1.** το φυτό νικοτιανή η ταμβάκος, που από την επεξεργασία των φύλλων του παρασκευάζονται τα τσιγάρα. **2.** στον πλ. **τα καπνά**, έκταση με καλλιέργεια καπνού, το καπνοτόπι, τα καπνοτόπια ή το σύνολο της παραγωγής καπνού σε ένα τόπο: «τον είδα που τραβούσε κατά τα καπνά || τα καπνά φέτος δεν πήγαν καθόλου καλά || τι τιμή πήραν φέτος τα καπνά;». (Λαϊκό τραγούδι: *τσάμπα μας πήραν τα καπνά κάποιος στην άκρη μίλησε και στη γωνιά του γρύλισε βραχνά ο φωνογράφος*). (Ακολουθούν 12 φρ.)·

- *γιαβάσικος καπνός*, που δεν είναι σέρτικος, ο ελαφρύς: «έστριψε ένα τσιγάρο με γιαβάσικο καπνό»·

- *δεν ξέρω τι καπνό φουμάρει, α.* δεν ξέρω με τι καταγίνεται, με τι ασχολείται στη ζωή του, δεν ξέρω ποια είναι η κοινωνική ή οικονομική του κατάσταση: «φαίνεται σοβαρός άνθρωπος, αλλά δεν ξέρω τι καπνό φουμάρει». **β.** δεν ξέρω τι είδους άνθρωπος είναι, ποιο είναι το ποίον του: «από μια πρώτη ματιά φαίνεται καλός άνθρωπος, αλλά στην ουσία δεν ξέρω τι καπνό φουμάρει». Συνών. *δεν ξέρω τι βιολί βαράει / δεν ξέρω τι ρόλο παίζει / δεν ξέρω τι ώρες κάνει*·

- *εγώ τι καπνό φουμάρω!* έκφραση δυσaréσκειας ή δυσφορίας από άτομο που, ενώ έχει υπό τη δικαιοδοσία του κάποιον ορισμένο κύκλο εργασιών, παραγκωνίζεται συστηματικά και όλοι αναφέρονται σε κάποιο άλλο άτομο: «καλά, ρε παιδιά, εγώ τι καπνό φουμάρω σ' αυτό το εργοστάσιο κι όλοι ζητάτε άδεια απ' τον τάδε!». Συνών. *εγώ τι βιολί βαράω! / εγώ τι ρόλο παίζω! / εγώ τι ώρες κάνω(!)*·

- *εγώ τι καπνό φουμάρω;* ποια είναι η θέση μου, το πόστο μου, η ουσιαστική μου συμμετοχή, η ουσιαστική μου συμβολή στη συγκεκριμένη δουλειά ή υπόθεση(;): «ο ένας ανέλαβε τις παραγγελίες, ο άλλος ανέλαβε τη διαχείριση, εγώ, ρε παιδιά, τι καπνό φουμάρω;». Συνών. *εγώ τι βιολί βαράω; / εγώ τι ρόλο παίζω; / εγώ τι ώρες κάνω(;)*·

- *κι εμείς τι καπνό φουμάrouμε!* γιατί δεν υπολογίζεις στην παρουσία μας, στην ύπαρξή μας, στη δυνατότητα ή στην ικανότητά μας να πραγματοποιήσουμε κάτι ή να βοηθήσουμε σε κάτι που έχεις ανάγκη: «αν δε βρω τα λεφτά που μου χρειάζονται μέχρι το τέλος της βδομάδας, πάει χάθηκα. -Κι εμείς τι καπνό φουμάrouμε! || δεν παίρνει μπρος τ' αυτοκίνητό μου και δεν ξέρω τι έχει. -Κι εμείς τι καπνό φουμάrouμε!». Συνήθως η φρ. κλείνει με το *εδώ*. Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του. Συνών. *κι εμείς τι βιολί βαράμε! / κι εμείς τι ρόλο παίζουμε! / κι εμείς τι ώρες κάνουμε(!)*·

- *με τα καπνά ή στα καπνά*, ειρωνική απάντηση σε κάποιον που μας ρωτάει πότε θα του δώσουμε κάτι, ιδίως τα λεφτά που του χρωστάμε, ή πότε θα πραγματοποιήσουμε κάποια υπόσχεση που του δώσαμε και υπονοούμε ένα πολύ μακρινό χρονικό διάστημα ή και καθόλου. Συνών. *με τ' αγελαδοκούρεμα ή στ' αγελαδοκούρεμα / με τ' αλώνια ή στ' αλώνια / με τα κουκούλια ή στα κουκούλια / με τα μπαμπάκια ή στα μπαμπάκια / τον Αύγουστο που 'ναι παχιές οι μύγες*·

- *σπάω καπνό*, πηγαίνω στο χωράφι και αποκόπτω τα φύλλα του φυτού καπνός από το στέλεχος του για την περαιτέρω επεξεργασία τους: «τα καλοκαίρια στο χωριό μ' άρεζε να πηγαίνω με τους μεγάλους στα χωράφια και να σπάζω μαζί τους καπνό»·

- *τι καπνό τραβάει;* βλ. συνηθέστ. *τι καπνό φουμάρει;* (Λαϊκό τραγούδι: *ώρα έχω καταλάβει τι καπνό εσύ τραβάς, δυο καρπούζια σ' ένα χέρι θέλεις να κρατάς*)·

- *τι καπνό φουμάρει;* **α.** με τι καταγίνεται, με τι ασχολείται στη ζωή του, ποια είναι η κοινωνική ή οικονομική του κατάσταση(;): «φαίνεται δραστήριος άνθρωπος, αλλά μπορείς να μου πεις τι καπνό φουμάρει;». **β.** τι είδους άνθρωπος είναι; ποιο είναι το ποίον του(;): «μπορεί να μου πει κανένας τι καπνό φουμάρει αυτός ο άνθρωπος;». (Λαϊκό τραγούδι: *αρχίζω από τώρα να σε καταλαβαίνω και λίγο, λίγο, λίγο στο νόημά σου μπαίνω κι αφού σε βλέπω τι καπνό φουμάρεις, τι άλλο από σένα περιμένω*). Συνών. *πώς μετράει; / τι βιολί βαράει; / τι ρόλο παίζει; / τι ώρες κάνει(;)*·

- το σπάσιμο του καπνού, η αποκοπή των φύλλων του φυτού καπνός από το στέλεχος του για περαιτέρω επεξεργασία: «για το σπάσιμο του καπνού πήγαινε όλη η οικογένεια στο χωράφι μέσ' στ' άγρια χαράματα»·
- το τσάκισμα του καπνού, βλ. φρ. το σπάσιμο του καπνού·
- τσακίζω καπνό, βλ. φρ. σπάω καπνό.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας